

**İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN
COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN YETERLİLİĞİ**
**Geography Content Adequacy for Elementary 6th Grade Social
Science Lesson**

Uzm. Halil İbrahim BEBE
Coğrafya Öğretmeni

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÜNLÜ
Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Coğrafya Öğretmenliği
Anabilim Dalı, munlu@marmara.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ilköğretimin okullarında 1998’de uygulanmaya başlanan Sosyal Bilgiler Programının 6. sınıf coğrafya içerikli ünitelerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi ve analiz edilmesidir.

Sosyal Bilgiler Programı ve programın 6. sınıf coğrafya içerikli ünitelerini değerlendirmeye yönelik olarak öncelikle yeni program incelenmiştir. Bu incelemede programın genel durumu, coğrafya içerikli beceri, kazanım, konu, etkinlik, ölçme ve değerlendirme öğeleri belirlenmeye çalışılmıştır. Tarama modeline uygun olarak düzenlenen araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır.

- 1. Yeni programın öğretimle ilgili öğretmen düşüncelerine etkisi nasıldır?*
- 2. Öğretim programında Coğrafya konularına yeterli pay ayrılmış mıdır?*
- 3. Programda coğrafya ünitelerinin içerik seçimi öğrenci seviyesine uygun mudur?*
- 4. Programdaki coğrafi içerikli kazanımlar, her seviyede öğrencinin doğru anlayabileceği şekilde açık ve net midir?*
- 5. Ölçme ve değerlendirme sistemindeki yeni yaklaşımlar coğrafya öğretimine uygun mudur?*
- 6. Yapılandırmacı eğitim-öğretim yaklaşımının coğrafya içerikli ünitelerde uygulanmasında karşılaşılan güçlükler nelerdir?*

İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN YETERLİLİĞİ

Bu araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İstanbul İli, Ümraniye ve Beşiktaş İlçelerine bağlı ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur.

Elde edilen veriler, SPSS (Statistical Program for Social Sciences) istatistik programı yardımıyla frekans ve yüzde kullanılarak incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarının analizine göre, özellikle konulardaki değişimler ve öğrencilerin gelişimlerine etkisi başta olmak üzere genel itibarıyla başarılı bulunan yeni programın coğrafya içerikli ünitelerine yönelik eleştiriler daha çok ölçme-değerlendirme yöntemleri, araç-gereç sıkıntısı nedeniyle uygulanamayan etkinlikler ve zamanın kısıtlı olmasında yoğunlaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Coğrafya, ders içeriği, yapılandırmacılık.

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to analyze the opinions of Social Sciences teachers about the 6th grades Social Science Programme's Geography based units which were started to be applied in 1998 in the secondary classes of the primary education.

First of all, the new programme has been analyzed in order to better evaluate the Social Sciences Programme and 6th Grades Geography based units. In this evaluation the general condition of the programme, geography based skills, archiving, subject, activity, measurement-evaluation factors have all been tried to make clear. The following questions guided the study in accordance with the model of scanning.

- 1. What is the effect of the new program on teachers' opinions about teaching?*
- 2. Does the new teaching program include enough subject of geography?*
- 3. Is the content of geography units in the program appropriate to the level of students?*
- 4. Are the geography based achievements in the program clear enough to be correctly understood by all levels of students?*
- 5. Are the new approaches in the system of measurement and evaluation appropriate to the teaching of geography?*
- 6. What are the difficult aspects of the constructivist approach encountered in teaching the content of geography?*

The content of this research is formed by the Social Sciences teachers who work in the primary schools of the Ministry of Education located in Ümraniye and Beşiktaş, İstanbul.

The data obtained are evaluated by using frequency and percentage with the help of statistics programme SPSS (Statistical Program for Social Sciences).

According to the analysis of research results, the programme is generally successful especially in the changes of subjects and the effects to the progress of the students. The criticisms about geography based units concentrate on the measurement-evaluation methods and the activities which cannot be executed due to material problem and limited class time.

Key word: *Social Studies, Geography, course content, constructivism.*

1.GİRİŞ

Coğrafya, insan ve doğal çevre koşullarını inceleyen, doğal çevrenin canlı yaşantısına etkilerini araştıran, alanı oldukça geniş olan bilim dallarından biridir. İnsanlara yaşadığı dünyayı tanıtırken, onu en iyi ve en verimli şekilde nasıl kullanması gerektiğini ve bunları yaparken de onu nasıl koruması gerektiğini öğretir.

Coğrafya bilimi gelişmiş ülkelerde hak ettiği yeri bulmuştur. Bu konuda yapılan çalışmalara en büyük maddi olanaklar ayrılmakta ve eğitimin ilk basamağından itibaren coğrafya sevgisi ve bilgisi öğrencilere verilmektedir.

Bir ülkenin kalkınması ancak, o ülkede yaşayan insanların eğitilmesi, onlara ülkenin hedeflerine uygun beceri ve yeteneklerin kazandırılması ile sağlanabilir (Türk, 1999, s.1) . İşte bu istendik değişme toplumun yapısına ve çağın gereklerine uygun olmalıdır.

Türkiye’de 1968 yılına kadar sosyal bilgiler dersi yerine okutulan Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi gibi dersler, ilköğretim programlarında çok önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türk Devrimi ve onun dayandığı Kemalist ideolojiyi ülkenin her yanına egemen kılma politikasında Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi/Yurttaşlık derslerine önemli bir görev yüklenmiştir.

*İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN
YETERLİLİĞİ*

Sosyal bilgiler dersi, ilk kez bu adla yer aldığı 1968 ilkököl programında daha önce tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisine yüklenen bu önemli görevi devralmıştır (Öztürk ve Dilek, 2004, s.73-74).

Bu araştırmanın temel amacı, 6. sınıf sosyal bilgiler programındaki coğrafya konularını öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmektir.

Buna göre;

1. İlköğretim 6.sınıfta okutulan sosyal bilgiler dersinin içerisindeki coğrafya konularının kapsamı ve eğitimi,
2. Geçmiş yıllarda uygulanan müfredat programı ile yeni müfredatın karşılaştırılması,
3. Yeni müfredatın eksik yönlerinin tespit edilmesi,
4. Öğrenciler için coğrafya öğrenmeyi zorlaştıran etkenlerin yeni müfredatta ortadan kaldırılıp kaldırılmadığı,
5. Mevcut sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan coğrafya konularının içeriği hakkındaki öğretmen düşüncelerini,
6. Yeni müfredatla çözülemeyen problemlere çözüm önerisi getirme bu makalenin en önemli amaçlarından.

Konuyla ilgili olarak benzer çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan Kahveci, 1986; Pirinçdane, 1997; Anıl, 1999; Aka, 2000; Nas, 2000; Aynacı, 2001; Güler, 2001; Nalçacı, 2006; Özkan, 2001; Ünlü, 2001; Kolukısa, 2002; Özcan, 2002; Şahin, 2003; Girgin, 2001; programın; amaçlar, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme boyutları yönünden uygun olup-olmadığını irdelenmiştir.

Araştırma, ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında olan coğrafya konularının yeni müfredatta yeterlilik ve eksiklikleri konu edinirken aynı zamanda ilköğretim öğrencilerinde coğrafya sevgisinin, coğrafya düşüncesinin gelişimini ve bu gelişimin öğrenci başarısı üzerindeki etkisini belirlemeyi öğrencilerin başarı seviyesini yükseltecek nitelikte bir coğrafya öğretiminin nasıl olması gerektiği sorusuna da dolaylı olarak yanıt aramaktadır. Yeni tekniklerin öğrenciler üzerinde ne gibi olumlu etki yaptığını da tespit etmeyi amaçlamaktadır.

1948 programındaki tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri 1962 program taslağında toplum ve ülke incelemeleri dersi adını almış ve 1968 programında sosyal bilgiler dersi adı altında birleştirilmiştir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi, İÖO programında yer alan en kapsamlı ve en temel derslerden biridir. Bu yönüyle ilköğretim 6. sınıflarda sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya konularının daha etkili ve yararlı bir duruma getirilmesinde alınacak önlemler bakımından değerlendirilmesine gerek duyulmaktadır.

Programa ilişkin görüşler ileriye dönük program geliştirme çalışmalarında rehberlik edeceği için önemlidir. Program geliştirme sürekli ve dinamik bir süreç olduğundan mevcut programların etkililiğinin artırılması uygulama sonucu ortaya çıkan düşünce ve görüşlerle mümkün olabilir. Bu nedenle programların değerlendirilmesi gereklidir.

Bu araştırma ilköğretimin 6. Sınıflarında sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya konularının öğretmen görüşlerine dayalı olarak uygulanan programın, mevcut durumunun elde edilen bulgularla ortaya konulması ve bu bulgular doğrultusunda programların düzenlenmesi için öneriler sunulması açısından önemlidir.

Ayrıca ilköğretim sosyal bilgiler programını oluşturan konularla ilgili yapılan araştırmaların çok az sayıda olduğunun tespit edilmesi bu konunun araştırılmaya değer olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan yapılan bu araştırma bu konuda daha sonraki yapılacak araştırmalara kaynak oluşturacağından daha da önemli olacağı düşünülmektedir. Bu araştırma;

1. İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler programındaki coğrafya konuları ile
2. İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler programındaki coğrafya konularının genel amaçları, eğitim durumları (içerik araç-gereç ve materyal, öğretim strateji ve yöntemleri) ve değerlendirme boyutları açısından öğretmen görüşleri ile,
3. İstanbul ilindeki Ümraniye ve Beşiktaş'taki ilköğretim okullarında görevli olan sosyal bilgiler öğretmenleri ile
4. Konu ile ilgili ulaşılan yerli ve yabancı kaynaklar ile

**İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN
YETERLİLİĞİ**

5. Veri toplamak için oluşturulmuş ankette yer alan öğretmen görüşleri ile sınırlıdır.

Coğrafyanın amacı ve önemi ülkemizde çoğukez tam olarak anlatılamamıştır. Öğrenciler coğrafya'yı dağ ve tepeden ibaret olarak sanmaktadırlar. Bunda öğretmenlerin ders işleme teknikleri, derslerde öğrencileri sıklmaları önemli rol oynamaktadır. Bu anlayış, coğrafya ders kitaplarına bile yansımıştır. Fakat en son hazırlanan müfredat programı bu eksikliği giderebilecek midir? Bu araştırmanın sonunda aradığımız cevapların başında bu konu gelmektedir.

* İlköğretim seviyesine uygun içerik taşıyan kitaplar şimdiye kadar yok denebilecek kadar azdı. Ancak yeni müfredatın 6.sınıfına baktığımızda içeriğin az olduğunu söylememek bir doğruyu görememek anlamına gelir.

* Coğrafya kitaplarındaki konuların her birinin uzmanı tarafından yazılması gerekirken, bir yazar bütün konuları işlemekte ve hatta bu konuda uzman olmayan kişiler bile kitap yazmaktadır.

* Ders kitaplarında coğrafyanın gerçek hayata uygulanması ile ilgili bugüne kadar çok az çalışma yapılmıştır. Yeni müfredatla bu sorunun aşılabileceğini söylemek şuan için doğru bir tespit olabilir.

* Coğrafya eğitimi konusundaki teknolojik gelişmeler 6.sınıf müfredatında ele alınmıştır, fakat bu asla yeterli düzeyde değildir.

* İlköğretim kurumlarımızın hemen tamamında coğrafya dersleri için kullanılması muhakkak gerekli olan araç ve gereçler yeterli düzeyde değildir. Hiçbir bilim, araç gereç olmadan uygulanamaz ve öğrenilemez. Araç-gereç kullanılmayan bir coğrafya dersi bir işe yaramayacaktır.

* Bu sorunlar daha önce de değişik zamanlarda ortaya konmuş fakat bir sonuca ulaşamamıştır. Bunun nedeni de bu araştırmaların sadece yazılı kaynak olarak kütüphanelerde kalmasıdır. Bu araştırmalar uygulamaya dönüştürülmediği sürece ilk ve ortaöğretimdeki öğretmenlere, yöneticilere düzenli olarak seminerler verilmediği sürece sorunlar katlanarak ve çözüme ulaşmadan devam edecektir.

**Türkiye'de Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze
İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı
Derslerin Tarihsel Gelişim Süresi**

Cumhuriyetle birlikte, eğitim sisteminin kuruluşundan itibaren ortaokul ve liselerin müfredat programları birçok defalar değiştirilmiş ve program geliştirme çalışmalarına sürekli olarak devam edilmiştir. Osmanlı eğitim sisteminde orta derecedeki okulların müfredat programları, düzenli olarak ilk defa “ Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” ile belirlenmiştir. Cumhuriyet dönemine gelinceye kadar bu program birçok değişikliğe uğramıştır (Cicioğlu, 1985;167-169).

1924 yılında ilkokul üzerine üç yıllık “ortaokul”lar, bunun üzerine de üç yıllık “lise”ler kuruldu. 1924 yılında toplanan “ikinci Heyet-i İlmiye” de ortaöğretim örgütü ve müfredat programları üzerinde geniş bir şekilde durulmuştur. Cumhuriyet döneminin ilk ortaokul programı niteliğini taşıyan bu programda, sosyal bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin haftalık ders saatleri ile bunların yıllara göre değişimi aşağıdaki tablolarda verilmiştir (tablo-1-6).

Tablo-1 1924 Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Derslerin Haftalık Ders Saatleri (Cicioğlu,1985)

Dersler	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Malumat-ı Vatanıyye	-	1	1
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	1	1

Tablo-2. 1937-1938 Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Derslerin Haftalık Ders Saatleri(Cicioğlu,1985).

Dersler	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	2	2
Yurt Bilgisi	-	2	2

Tablo-3. 1949 Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Derslerin Haftalık Ders Saatleri (Cicioğlu, 1985).

Dersler	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	2	1
Yurt Bilgisi	1	1	1

**İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN
YETERLİLİĞİ**

Tablo-4. 1970-1971 Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Derslerin Haftalık Ders Saatleri (Cicioğlu 1985).

Ders	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Sosyal Bilgiler	4	4	4

Tablo-5. 1985-1986 Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Derslerin Haftalık Ders Saatleri (Şahin, 2003b).

Dersler	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Milli Tarih	2	2	-
Milli Coğrafya	2	2	-
Vatandaşlık Bilgileri	-	-	3
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2

Tablo-6. 1998 Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Derslerin Haftalık Ders Saatleri

Dersler	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Sosyal Bilgiler	3	3	-
Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi	-	1	1
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2

Kaynak: MEB, 2000 İÖO Ders Programları, Sosyal Bilgiler Program 6-7, İnkılâp, Tarihi ve Atatürkçülük Programı 8, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Programı 7-8, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

2.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli:

Bu araştırma, uygulanmakta olan 6. sınıf sosyal bilgiler programındaki coğrafya konularının genel amaçları, eğitim durumları (içerik, araç-gereç ve materyal, öğretim strateji ve yöntemleri) ve değerlendirme öğeleri açısından öğretmen görüşleri doğrultusunda

değerlendirmeyi amaçlamış ve çalışmanın gerçekleşmesinde tarama (survey) modelinden yararlanılmıştır.

Bu araştırmada, öğretmenlerin görüşlerinin; cinsiyet, görev yeri, mesleki kıdemi, en son mezun oldukları okul/öğretim programı, sınıf mevcudu ve hizmet içi eğitim değişkenleri açısından değişip değişmediği, öğrencilerin görüşlerinin; cinsiyet, sınıf ve coğrafya konularına karşı ilgili olup olmadıkları, anne ve babalarının eğitim durumu ile sınıf mevcudu değişkenleri açısından değişip değişmediği incelenmiştir. Bu araştırma mevcut durumu bulmaya yönelik olduğundan betimseldir.

2.3. Araştırmanın Örneklemi:

Araştırmanın evrenini oluşturan İstanbul ili, Ümraniye ve Beşiktaş ilçesindeki ilköğretim II. kademede okul ve öğretmen sayısı çok fazla olduğu için araştırma evreninin tamamına ulaşmanın ekonomik olanaklar ve zaman açısından mümkün olmadığı düşünülerek, evrenden örneklem seçme yoluna gidilmiştir. Bu çalışmanın gerçekleşmesinde tarama (survey) modelinden yararlanılmıştır (tablo-7). Bu yöntem araştırma konusu ve verilerin doğasına uygunluğu nedeniyle tercih edilmiştir. Tarama yöntemi, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2010, s.77).

Tablo-7. Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımı

Sıra No	GÖREV YERİ	ANKET UYGULANAN VE DÖNÜT ALINAN OKULLARDAKİ EĞİTİM KADROSU		
		İLÇE	BAY ÖĞRETMEN	BAYAN ÖĞRETMEN
1	100.Yıl Mustafa Kemal İÖO.	Beşiktaş	1	
2	50. Yıl Süheyla Artam İÖO	Beşiktaş	1	
3	Ali Yalkın İÖO	Beşiktaş	1	1
4	Anafartalar İÖO	Beşiktaş		1
5	Bernar Nahum İÖO	Beşiktaş	1	
6	Beşiktaş İÖO	Beşiktaş		2
7	Burak Reis İÖO	Beşiktaş	1	
8	Büyük Esmâ Sultan İÖO	Beşiktaş		1
9	Cumhuriyet İÖO	Beşiktaş		1
10	Dikilitaş Mehmetçik İÖO	Beşiktaş	1	1
11	Gazi Mustafa Kemal İÖO	Beşiktaş	1	
12	Gaziosmanpaşa İÖO	Beşiktaş	1	
13	Hamiyet Gerçek İÖO	Beşiktaş	(iptal)	1

**İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN
YETERLİLİĞİ**

14	Hasan Ali Yücel İÖÖ	Beşiktaş		2
15	Hüseyin Aycibin İÖÖ	Beşiktaş		1
16	İsmail Tarman İÖÖ	Beşiktaş	1	
17	Kılıçalipaşa İÖÖ	Beşiktaş	1	(iptal)
18	Lütfi Banat İÖÖ	Beşiktaş		1
19	M. Erseven İlköğretim Okul	Beşiktaş		1
20	M.Sinan G.Sanatlar İÖÖ.	Beşiktaş	2	
21	Murat Beyaz İÖÖ	Beşiktaş	1	1
22	Nimetullah Mahruki İÖÖ	Beşiktaş		1
23	Org. Kami Güzey İÖÖ	Beşiktaş	1	
24	Ortaköy Hayat İÖÖ	Beşiktaş		1
25	Rahmi Kirişçiöğlü İÖÖ	Beşiktaş		1
26	Ş.Behçet Kemal Çağlar İÖÖ.	Beşiktaş	1	
27	Ş.M.Emin Yurdakul İÖÖ	Beşiktaş		2
28	Şair Nedim İÖÖ	Beşiktaş		1
29	Tabiiyeci Mehmet İÖÖ	Beşiktaş		1
30	Tevfik Fikret İÖÖ	Beşiktaş	1	
31	23 Nisan Kaptanoğlu İÖÖ	Ümraniye		1
32	30 Ağustos İÖÖ	Ümraniye		1
33	60. Yıl Meyvelibahçe İÖÖ	Ümraniye	1	
34	60.Yıl Cumhuriyet İÖÖ	Ümraniye		1
35	60.Yıl Sarı gazi İÖÖ	Ümraniye	2	
36	75. Yıl Cumhuriyet İÖÖ	Ümraniye		1
37	Ahmet Cevdet Paşa İÖÖ	Ümraniye	1	
38	Ahmet Yavuz İÖÖ	Ümraniye		1
39	Akşemsettin İÖÖ	Ümraniye	1	
40	Alemdağ İÖÖ	Ümraniye	1	
41	Ali Kuşçu İÖÖ	Ümraniye		2
42	Ali İhsan Hayırhoğlu İÖÖ	Ümraniye	1	1
43	Arif Nihat Asya İÖÖ	Ümraniye	1	1
44	Atatürk İÖÖ	Ümraniye		1
45	İstiklal İÖÖ	Ümraniye		1
46	Aşağı Dudullu İÖÖ	Ümraniye		1
47	Bilge Soyak İÖÖ	Ümraniye	1	
48	Birlik İÖÖ	Ümraniye	1	
49	Çağrıbey İÖÖ	Ümraniye		1
50	Çayırönü İÖÖ	Ümraniye	1	1
51	Y. Dudullu 75.Yıl İÖÖ	Ümraniye		2
52	Çekmeköy İÖÖ	Ümraniye	1	1
53	Davut Akidil İÖÖ	Ümraniye		1
54	Eflatun Cem Güney İÖÖ.	Ümraniye		2
55	Emine Koçulu İÖÖ	Ümraniye	1	1
56	Emrullah Turanlı İÖÖ	Ümraniye	1	1
57	Hasan Tahsin İÖÖ	Ümraniye	1	1
58	Haşim İşcan İÖÖ	Ümraniye	1	
59	Lemanana İÖÖ	Ümraniye	1	1
60	M.Salih Koçak İÖÖ	Ümraniye	1	1
61	Mediha Tansel İÖÖ	Ümraniye		1
62	Mehmet Ali Yılmaz İÖÖ	Ümraniye	1	1
63	M. Vasıf Karşigil İÖÖ	Ümraniye	1	1
			35	51
GENEL TOPLAM				86

Bu model çerçevesinde, ilköğretim ikinci kademede görevli olan sosyal bilgiler öğretmenleri ile bu sınıflarda öğrenimi sürdüren öğrencilerin görüş ve önerileri var olan duruma dayalı bir biçimde betimlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracının ön uygulaması yapıldıktan sonra elde edilen veriler bilgisayara SPSS (Statistic Program for Social Sciences) programına aktarılmıştır. Anketlerin güvenilirlik analizinde Cronbach Alfa Katsayısından faydalanılmıştır. Programa aktarılan verilerin güvenilirlik analiziyle; anket ile ölçülmek istenen ortak değeri eşit olarak paylaşmayan değişkenlerin belirlenmesi ve bu değişkenlerin analiz dışı bırakılarak, ölçeğin içi tutarlığının araştırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öncelikle faktör bazında değişkenlerin güvenilirliği artırılmış, müteakiben tüm ölçeğin güvenilirliği test edilmiştir. Güvenirliği olumsuz etkileyen değişkenler değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Araştırmada kullanılan anketin Cronbach Alfa Katsayısı 0.83, olarak bulunmuştur. Araştırmacılar alfa değerlerini 0.50-0.70 arasında olmasının ölçme aracının güvenilirliği için yeterli olduğunu söylemektedirler (Şahin, 2003;74). Bu sonuçlara göre anketin güvenilirlik düzeyi yeterlidir.

Anketin uygulanması sonucunda elde edilen 86 anket formu incelenmiştir. Bunlardan 2'si iptal edilerek 84'ü değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS (Statistical Program for Social Sciences) programında değerlendirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Programının coğrafya içerikli ünitelerine dair görüşlerini belirlemek üzere yüzde ve frekans analizi uygulanmıştır. Programda alınan frekans ve yüzdeler tablolaştırılarak okunmuş ve yorumlanmıştır.

3.BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanan anketlerden elde edilen bilgi ve bulgular önce tablolar halinde verilmiş, daha sonra ise değerlendirme ve yorumlar yapılmıştır.

**İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN
YETERLİLİĞİ**

Örneklemedeki öğretmenlerin % 61,9'unu kadınlar, %38,1'ini erkekler oluşturmaktadır. Bu durum ankete katılan bayan öğretmen sayısının daha fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir. Örneklem grubundaki öğretmenlerin % 27,4'ü sosyal bilgiler öğretmenliği, % 25'i tarih bölümü mezunu, % 21,5'i Tarih öğretmenliği, % 14'ü Coğrafya öğretmenliği, % 12'si coğrafya bölümlerinden mezun olmuşlardır. Buna göre örnekleme alınan öğretmenlerin çoğunluğunu sosyal bilgiler, tarih bölümü ve tarih öğretmenliği mezunları oluşturmaktadır.

Tablo-8. Hizmet Sürelerine Göre Anket Uygulanan Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı

Hizmet Süresi	Cinsiyet	Frekans ve %	BRANŞ					
1-5 Yıl	Kadın	Frekans	2	1	3	-	-	6
		%	33.3	16.6	50	-	-	100
	Erkek	Frekans	2	2	2	-	-	6
		%	33.3	33.3	33.3	-	-	100
6-10 Yıl	Kadın	Frekans	3	2	2	2	3	12
		%	25	16.6	16.6	16.6	16.6	100
	Erkek	Frekans	1	2	-	1	2	6
		%	16.6	33.3	-	16.6	33.3	100
11-15 Yıl	Kadın	Frekans	1	4	4	1	4	14
		%	7.14	28.57	28.57	7.14	28.57	100
	Erkek	Frekans	-	2	3	-	3	8
		%	-	25	37.5	-	37.5	100
16-20 Yıl	Kadın	Frekans	2	2	3	1	2	10
		%	20	20	30	10	20	100
	Erkek	Frekans	-	1	1	2	-	4
		%	-	25	25	50	-	100
21 Yıl ve üzeri	Kadın	Frekans	-	1	4	2	3	10
		%	-	10	40	20	30	100
	Erkek	Frekans	1	1	1	1	4	8
		%	25	25	25	25	25	100

Tablo-8 de görüldüğü gibi öğretmenlerin hizmet süresi 11-15 yıl olanların oranı % 26,3 iken hizmet süresi 21 yıl ve üzeri olanlar ile 6-10 yıl olanlar %21,4 oranındadır. Hizmet süresi 16-20 yıl olanların oranı %17 ve 1-5 yıl olanların oranının %14 olduğu görülmektedir. Buna göre örnekleme alınan öğretmenlerin çoğunluğunu hizmet süresi 11-15 yıl olan öğretmenler oluşturmaktadır. Bu durum eski ve yeni müfredatın

karşılaştırılmasında daha deneyimli olan öğretmenlerin katılımının yüksek olduğunu göstermektedir. Zira hizmet süresi 11-15 yıl olan öğretmenler, hem deneyimli hem de her iki müfredat programla da eğitim/öğretim yapmış olan ve de müfredatlar arasındaki bağlantı ve farklılıkları çok daha güzel ortaya koyabilecek öğretmenlerden oluşmaktadır.

3.1.Araştırmanın Alt Problemlerine İlişkin Bulgu ve Yorumlar:

Bu bölümde Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programı ve programın coğrafya içerikli ünitelerine dair görüşlerine ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-9. 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Coğrafya İçerikli Öğelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Yeni Sosyal Bilgiler Programının Coğrafya İçerikli Ünitelerinde	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum		Toplam	
	8	9.5	29	34.5	14	16.6	27	32.1	6	7.1	84	99.8
Coğrafya konularına ayrılan pay yeterli miktardadır	8	9.5	29	34.5	14	16.6	27	32.1	6	7.1	84	99.8
Kazanımlar tutarlı ve bir sonrakini destekler niteliktedir	3	3.5	17	20.2	28	33.3	30	35.7	6	7.1	84	99.8
Kavramlar başarılı bir biçimde belirlenmiştir	4	4.7	12	14	20	23.8	44	52.4	4	4.7	84	99.6
Beceriler başarılı bir biçimde belirlenmiştir	4	4.7	13	15.4	26	30.8	36	42.8	5	5.9	84	99.6

Tablo-9’da görüldüğü üzere yenilenen Sosyal Bilgiler Programında coğrafya içerikli konularına yeterli pay ayrıldığına ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin 44’ü katılmadıklarını, %39’u katıldıklarını, %16’sı kararsız olduklarını belirtmektedir. Buna göre, örnekleme yer alan öğretmenlerin yaklaşık yarısının programda coğrafya içerikli konularına yeterli payın ayrılmadığını düşünmektedirler.

Programda yer alan coğrafya içerikli kazanımların aralarında tutarlı olup, sonrakinin oluşumuna destek dizilime sahip olduğuna ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %43’ü katıldıklarını, %23’ü

İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN YETERLİLİĞİ

katılmadıklarını, %33'ü kararsız olduğunu belirtmektedir. Bu durum, öğretmenlerin Coğrafya içerikli kazanımların aralarında tutarlı olup, sonrakinin oluşumuna destek dizilime sahip olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabileceği gibi karar veremeyenlerin de azımsanmayacak boyutta olduğunu göz önüne sermektedir.

Coğrafya içerikli kavramların seçiminin başarılı oluşuna ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %57'si katıldıklarını, %19'u katılmadıklarını, %32'si kararsız olduklarını belirtmektedir. Bu bağlamda öğretmenler coğrafya içerikli kavramların seçimini başarılı bulmuşlardır.

Tablo-10. 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Coğrafya İçerikli Ünitelerinde Yapılan Değişikliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Yeni Sosyal Bilgiler Programında coğrafya içerikli ünitelerde yapılan şu değişiklikler yerinde olmuştur	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Tamamen katılıyorum		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Eski programda yer alan astronomi konularının daraltılması	6	7.1	25	30	9	10.7	37	44	7	8.1	84	99.9
Farklı yerleşim bölgelerinin coğrafi özelliklerinin yer alması	1	1.2	11	13	8	9.5	51	61	13	15	84	99.7
Yerleşmeyi etkileyen faktörlerin Anadolu uygarlıklarıyla verilmesi	5	6	6	7.1	13	15.4	52	61.5	8	9.5	84	99.5
Farklı ortamlardaki insan yaşantıları – iklim ilişkisinin verilmesi	1	0.8	6	7.1	5	6	55	65.4	17	20.2	84	99.5
7. sınıf konularından “Türkiye İklimi”nin 6.sınıfta verilmesi	3	3.5	9	10.7	12	14.2	44	52.3	16	19	84	99.7
Yerel saat ve harita hesaplarının bir arada veriliyor olması	8	9.5	18	21.4	16	19.4	36	42.8	6	6	84	99.1
Türkiye'nin ithalat ve ihracat faaliyetlerine yer verilmesi	2	2.3	13	15.4	11	13	56	66.6	2	2.3	84	99.5
Türk Cumhuriyetlerinin 6. sınıf konuları arasında verilmesi	3	3.5	12	14.2	11	13	38	45.2	20	23.8	84	99.7
Coğrafya içeriği, eski programa nazaran daha iyidir	1	1.2	28	33.3	13	15.4	32	38	10	11.9	84	99.8

Coğrafya içerikli becerilerin seçiminin başarılı oluşuna ilişkin olarak örnekleme de yer alan öğretmenlerin %49'u katıldıklarını, %30'u kararsız olduklarını, %20'si katılmadıklarını belirtmektedir. Dolayısıyla, öğretmenler coğrafya içerikli becerilerin seçimini doğru bulmuşlardır.

Tablo-10'de görüldüğü gibi eski programda yer alan astronomi konularının yeni programda daraltılmasının öğretimi olumlu etkilediğine ilişkin olarak örnekleme de yer alan öğretmenlerin %52'si katıldıklarını, %37'si katılmadıklarını, %10'u kararsız olduklarını, belirtmektedir. Bu durum, öğretmenlerin astronomi konularının yeni programda daraltılmasının öğretimi olumlu etkilediğini düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Yeni programda dünyanın diğer yerleşim bölgelerinin beşeri ve fiziksel özelliklerinin yer almasının öğretimi olumlu etkilediğine ilişkin olarak örnekleme de yer alan öğretmenlerin %76'sı katıldıklarını, %14'ü katılmadıklarını, %9'u kararsız olduklarını belirtmektedir. Buna göre açık bir şekilde yeni programda dünyanın diğer yerleşim bölgelerinin beşeri ve fiziksel özelliklerinin yer alması öğretmenlerce doğru bir yaklaşım olarak karşılanmıştır.

Eski programda yer alan "Yurdumuzda yerleşme" konusunun, yeni programda kırsal kentsel ayrımından çok yerleşmeyi etkileyen faktörler ve Anadolu'da kurulan uygarlıklar olarak verilmesinin öğretimi olumlu etkilediğine ilişkin olarak örnekleme de yer alan öğretmenlerin %71'i katıldıklarını, %15'i kararsız olduklarını, %13'ü katılmadıklarını, belirtmektedir. Bu bağlamda, eski programdaki "Yurdumuzda yerleşme" konusunun, yeni programda kırsal-kentsel ayrımından çok yerleşmeyi etkileyen faktörler ve Anadolu'da kurulan uygarlıklar olarak verilmesi öğretmenlerce olumlu karşılanmıştır.

Farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantıları - iklim özellikleri ilişkilerinin verilmesinin öğretimi olumlu etkilediğine ilişkin olarak örnekleme de yer alan öğretmenlerin %86'sı katıldıklarını, %8'i katılmadıklarını, %6'sı kararsız olduklarını belirtmektedir. Bu durum, açık bir şekilde öğretmenlerin yeni programda farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantıları-iklim özellikleri ilişkilerinin verilmesinin öğretimi olumlu etkilediğini düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

*İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN
YETERLİLİĞİ*

Eski programda 7. sınıf konularından olan Türkiye ikliminin bir bütün halinde 6. Sınıfta verilmesinin öğretimi olumlu etkilediğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %72'si katıldıklarını, %14'ü kararsız olduklarını, %14'ü katılmadıklarını belirtmektedir. Buna göre, net olarak öğretmenler Türkiye ikliminin bir bütün halinde 6. sınıfta verilmesinin öğretimi olumlu etkilediğini düşünmektedirler.

Yerel saat hesaplamalarının yanında ölçek hesaplamalarına da yer verilmesinin öğretimi olumlu etkilediğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %51'i katıldıklarını, %31'i katılmadıklarını (Bunların, %10'u kesinlikle katılmadıklarını), % 19'u kararsız olduklarını belirtmektedir. Dolayısıyla, öğretmenler yeni programda yerel saat hesaplamaları ile ölçek hesaplamalarının birlikte verilmesini doğru bir yaklaşım olarak görmektedirler.

Türkiye'nin ithalat ve ihracat faaliyetlerine yer verilmesinin öğretimi olumlu etkilediğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %68'i katıldıklarını (Bunların, %2'u tamamen katıldıklarını), %17'si katılmadıklarını, %13'ü kararsız olduklarını belirtmektedir. Bu durum, öğretmenlerin açık olarak yeni programda Türkiye'nin ithalat ve ihracat faaliyetlerine yer verilmesinin öğretimi olumlu etkilediğini düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Türk Cumhuriyetlerinin 6. sınıf konuları arasında verilmesinin öğretimi olumlu etkilediğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %69'u katıldıklarını (Bunların, %23'ü tamamen katıldıklarını), %18'i katılmadıklarını, %13'ü kararsız olduklarını belirtmektedir. Buna göre, açık olarak öğretmenler Türk Cumhuriyetlerinin 6. sınıf konuları arasında verilmesine olumlu yaklaşmaktadırlar.

Yenilenen Sosyal Bilgiler Programının coğrafya içeriği bakımından eski programa nazaran daha iyi olduğuna ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %50'si katıldıklarını, %34'ü katılmadıklarını, %15'i kararsız olduklarını belirtmektedir. Buna göre, öğretmenler coğrafya içeriği bakımında yeni programı eski programa nazaran daha başarılı bulmaktadırlar.

Tablo-11'de görüldüğü üzere coğrafya içerikli konularda öğrenci merkezli eğitim öğretim uygulamalarına ilişkin olarak örnekleme yer

alan öğretmenlerin %40'ı çoğu zaman, %56'sı ara sıra uyguladıklarını, %4'ü hiç bir zaman uygulamadıklarını belirtmektedirler. Bu durum, öğretmenlerin coğrafya içerikli konularda öğrenci merkezli eğitim-öğretimi ara sıra uyguladıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo-11. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Coğrafya İçerikli Konularında Yaşanılan Öğrenim Sürecine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Yeni Sosyal Bilgiler Programı coğrafya içerikli ünitelerde;	Hiçbir Zaman		Ara sıra		Çoğu Zaman		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Öğrenci merkezli eğitim-öğretimi uygulayabiliyorum	3	3.5	47	56	34	40.4	84	99.9
Kitaplarda görselliğin resim ve grafiklerle sağlanması öğretimi olumlu etkilemiştir	3	3.5	16	19	65	77.3	84	99.8
Yapılandırıcı eğitim-öğretim yaklaşımını uygulayabiliyorum	6	7.1	53	63	25	29.7	84	99.8
Öğrenciye bilginin direkt olarak verilmesinden yanayım	14	16.6	51	60.7	19	22.6	84	99.9
Anlatım, soru-cevap, örnek verme gibi geleneksel yöntemler yeterlidir	5	6	45	53.5	34	40.4	84	99.9
Öğrenci çalışma kitabında yer alan kriterleri inceliyorum	7	8.3	33	39.2	44	52.3	84	99.8
Hazırladığım materyaller, eğitim ve öğretim için yeterli oluyor	6	7.1	56	66.6	22	26.1	84	99.8
Elektronik cihazları (VCD, tepegöz, bilgisayar vb.) kullanıyorum	15	17.8	54	64.2	15	17.8	84	99.8
Görsel unsurları (Grafik, resim vb.) kullanıyorum	5	6	53	63	26	30.9	84	99.9
Etkinlikleri öğretmen kılavuz kitabından yararlanarak hazırlıyorum	1	1.2	30	35.7	53	63	84	99.9

*İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN
YETERLİLİĞİ*

Öğrenci kitaplarında coğrafya kapsamlı konuların görsel olarak resim, grafik gibi unsurlarla anlatılmasının öğretimi olumlu etkilediğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %77'si çoğu zaman, %19'u ara sıra etkilediğini, %4'ü hiç bir zaman etkilemediğini belirtmektedirler. Bu bağlamda, öğretmenler öğrenci kitaplarında coğrafya kapsamlı konuların görsel olarak resim, grafik gibi unsurlarla anlatılmasını başarılı bir değişiklik olarak görmüşlerdir.

Yapılandırıcı eğitim-öğretim yaklaşımını coğrafya içerikli ünitelerde uygulayabildiğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %30'u çoğu zaman, %63'ü ara sıra uyguladıklarını, %7'si ise hiç bir zaman uygulayamadıklarını belirtmektedirler. Bu durum, öğretmenlerin yapılandırıcı eğitim-öğretim yaklaşımını coğrafya içerikli ünitelerde ara sıra uygulayabildiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin bilgiye ulaşması yerine öğretmenlerin öğrenciye bilgiyi direkt olarak verdiğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %22'si çoğu zaman, %61'i ara sıra direkt olarak verdiğini, %16'sı hiç bir zaman direkt olarak vermediğini belirtmektedirler. Bu bağlamda, öğretmenler coğrafya içerikli konularda öğrencilerine bilgiyi ara sıra direkt olarak vermektedirler genellemesine ulaşılabilir..

Anlatım, soru - cevap, örnek verme gibi geleneksel yöntemlerin yeterli olmasına ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %40'ı çoğu zaman, %53'ü ara sıra yeterli olduğunu, %6'sı hiç bir zaman yeterli olmadığını belirtmektedirler. Bu bağlamda, öğretmenlere göre coğrafya içerikli konularda anlatım, soru-cevap gibi geleneksel yöntemler ara sıra yeterlidir.

Öğrenci çalışma kitabında yer alan kriterleri incelemelerine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %52'si çoğu zaman, %39'u ara sıra incelediklerini, %8'i hiçbir zaman incelemediklerini belirtmektedirler. Bu durum, öğretmenlerin öğrenci çalışma kitabında yer alan kriterleri çoğu zaman inceledikleri şeklinde yorumlanabilir.

Coğrafya içerikli konularda öğretim yaparken kendi hazırladıkları materyallerin yeterli olduğuna ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %26'sı çoğu zaman, %66'sı ara sıra yeterli olduğunu,

%7'si hiç bir zaman yeterli olmadığını belirtmektedirler. Bu da göstermektedir ki, öğretmenlerin kendi hazırladıkları materyaller coğrafya içerikli konularda öğretim yaparken ara sıra yeterli olmaktadır.

Coğrafya içerikli konularda VCD, tepegöz, bilgisayar gibi elektronik cihazların kullanımına ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %18'i çoğu zaman, %64'ü ara sıra kullandıklarını, %18'i hiç bir zaman kullanmadıklarını belirtmektedirler. Buna göre öğretmenler coğrafya içerikli konularda VCD, tepegöz, bilgisayar gibi elektronik araç-gereçleri ara sıra kullanmaktadırlar.

Görsel unsurların (grafik, resim vb.) kullanımına ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %31'i çoğu zaman, %63'ü ara sıra kullandıklarını, %6'sı hiç bir zaman kullanmadıklarını belirtmektedirler. Buna göre öğretmenler coğrafya içerikli konularda grafik, resim gibi görsel unsurları ara sıra kullanmaktadırlar.

Tablo-12. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Coğrafya içerikli Ünitelerde Öğrencileri Üzerinde Meydana Gelen Değişmelere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Yeni Sosyal Bilgiler Programı Coğrafya disiplini ünitelerinde, öğrencilerim;	Azaldı		Aynı Kaldı		Arttı		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Ölçek büyüklüklerini algılayabiliyor	7	8.3	28	33.3	49	58.3	84	99.9
Grafikleri yorumlayabiliyor	3	3.5	21	25	60	71.4	84	99.9
İnsan yaşamı, yerleşme vb. konularda fiziki faktörlerin etkilerini sorgulayabiliyor	3	3.5	22	26.1	59	70.2	84	99.8
İlk uygarlıkları çok yönlü inceleyebiliyor	2	2.3	34	40.4	48	57.1	84	99.8
Doğaya daha fazla değer veriyor	-	0	20	23.8	64	76.1	84	99.9
Uluslararası siyaseti, ülkemizin konumunu dikkate alarak takip ediyor	4	4.7	30	35.7	50	59.5	84	99.9

*İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN
YETERLİLİĞİ*

Coğrafya içerikli konularda, etkinlikleri öğretmen kılavuz kitabından yararlanarak hazırlamalarına ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %63'ü çoğu zaman, %35'i ara sıra hazırladıklarını, %1'i hiç bir zaman hazırlamadıklarını belirtmektedirler. Bu durum, öğretmenlerin coğrafya içerikli konularda, etkinlikleri çoğu zaman öğretmen kılavuz kitabından yararlandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo-12'de görüldüğü üzere coğrafya içerikli ünitelerde öğrencilerinin haritalara daha fazla ilgi duyduğuna ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %58'i arttığını, %35'i aynı kaldığını, %7'si azaldığını belirtmektedir. Buna göre, öğretmenler öğrencilerinin haritalara olan ilgilerinin arttığını düşünmektedirler.

Coğrafya içerikli ünitelerde öğrencilerinin ölçek büyüklüklerini algılayabildiğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %58'i arttığını, %33'ü aynı kaldığını, %8'i azaldığını belirtmektedir. Bu durum, öğretmenlerin öğrencilerinde ölçek büyüklüğünün algılanabilme oranının arttığını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerinin grafikleri yorumlayabildiğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %71'i arttığını, %25'i aynı kaldığını, %3'ü azaldığını belirtmektedir. Bu bağlamda, öğretmenler öğrencilerinde grafikleri yorumlayabilmelerinde artış olduğunu düşünmektedirler.

Coğrafya içerikli ünitelerde öğrencilerinin insan yaşamı, ekonomi, yerleşme gibi konularda iklim, yer şekilleri vb. faktörleri sorgulayabildiğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %70'i arttığını, %26'si aynı kaldığını, %3'ü azaldığını belirtmektedir. Bu da gösteriyor ki, öğretmenler öğrencilerinde insan yaşamı, ekonomi, yerleşme gibi konularda iklim, yer şekilleri vb. faktörleri sorgulayabilmelerinde artış olduğunu düşünmektedirler.

Coğrafya içerikli ünitelerde öğrencilerinin ilk uygarlıkları çok yönlü incelendiğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %57'si arttığını, %40'ı aynı kaldığını, %2'si azaldığını belirtmektedir. Bu durum, öğretmenlerin öğrencilerinde ilk uygarlıkları çok yönlü incelemelerinde artış olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerinin doğaya daha fazla değer verdiğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %76'sı arttığını, %24'ü aynı kaldığını belirtmektedir. Bu örnekleme yer alan öğretmenlerin hiçbiri öğrencilerin doğaya verdiği değerde azalma olduğunu düşünmemektedirler. Bununla beraber öğretmenler öğrencilerinin doğaya daha fazla değer verdiğini düşünmektedirler.

Coğrafya içerikli ünitelerde öğrencilerinin ülkemizin konumunun önemini daha iyi kavradığına ve uluslararası siyaseti takip ettiğine ilişkin olarak örnekleme yer alan öğretmenlerin %60'ı arttığını, %36'sı aynı kaldığını, %4'ü azaldığını belirtmektedir. Bu durum, öğretmenlerin öğrencilerinin ülke konumunun önemini daha iyi kavradıkları ve uluslararası siyaseti daha fazla takip ettiklerini düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Son olarak anket uygulanan öğretmenlerin ekledikleri görüş ve düşüncelerine ilişkin bulgular ve yorumlar sunulmuştur. Buna göre öğretmenlerin ekledikleri görüş ve düşüncelere göre, öğretmenlerin programa eklenmesini istedikleri konular şunlardır:

- ✓ Fiziki coğrafya konularına daha fazla yer verilmesi
- ✓ Küresel ısınmanın sebepleri ve sonuçları
- ✓ Alternatif enerji kaynaklarına yer verilmesi
- ✓ Konuların istatistik bilgilerinin günümüz verilerine göre güncellenmesi
- ✓ Orta Doğu ve Türk Dünyasına ilişkin güncel bilgilerin verilmesi
- ✓ Türkiye'nin jeopolitik konumu ve yurdumuza yönelik iç ve dış tehditlere daha fazla yer verilmesi

Yukarıda verilenlere ek olarak öğretmenlerimizin okulların araç-gereç ihtiyacına ilişkin eklemiş oldukları görüş ve düşünceleri maddeler halinde aşağıya çıkarılmıştır.

- ✓ Projeksiyonların yaygınlaştırılması,
- ✓ Küre, atlas, kabartma haritalar, resim, grafik, pusula ve güneş sistemi,
- ✓ Her konuyla ilgili CD, DVD ve film
- ✓ Bilgisayar-internet

**İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN
YETERLİLİĞİ**

Son olarak öğretmenlerin gezi-gözlem yöntemini uygulayamadıklarını, bunda en büyük payın ders saati süresinin yetersizliği olduğunu belirtmişlerdir.

4.SONUÇ

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programının coğrafya içerikli ünitelerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma İstanbul ilinin Beşiktaş ve Ümraniye ilçelerine bağlı ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesi aşamasında, öğretmenlerin görüşleri frekans ve yüzde ile ortaya konulmuştur. Yapılan istatistiksel çözümlenmeler sonucunda elde edilen bulgulara ve yorumlara dayalı olarak aşağıdaki sonuçlar ortaya konmuş ve bu sonuçlar doğrultusunda ilgililere katkı sağlayacağı düşünülen öneriler geliştirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu yeni Sosyal Bilgiler Programının eğitime olumlu katkıda bulunduğunu düşünmektedirler. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programını uygulayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre;

Sosyal bilgiler öğretmenleri, 6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı coğrafya içerikli öğelerinin başarılı bir biçimde belirlendiğini düşünmektedirler. Öğretmenlerin yarıya yakını coğrafya içerikli kazanımların aralarında tutarlı olup, sonrakinin oluşumuna destek dizilime sahip olduğunu, tüm bunlara karşın Sosyal Bilgiler Programında Coğrafyaya yeterli payın ayrılmadığını düşünmektedir. Coğrafya içerikli öğrenme alanı, ünite ve kazanımlar öğretmenlerce başarılı bulunmuştur. Öğretmenlerin çoğunluğu coğrafi içerikli kazanımların becerilerin ve kavramların açık ve net olduğunu, özellikle coğrafya içerikli becerilerin seçiminin olumlu olduğunu düşünmektedirler.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, 6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı coğrafya içerikli konulardaki değişiminin başarılı olduğunu, eski programa nazaran olumlu olduğunu, özellikle farklı ülke ve iklimler ile güncellenen yoruma dayalı konuların seçimi içeriğe olan ilgiyi arttırdığını düşünmektedirler. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu yeni

Sosyal Bilgiler Programında yer alan dünyanın diğer yerleşim bölgelerinin beşeri ve fiziksel özellikleri, farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantıları-iklim özellikleri ilişkileri Türkiye iklimi, Türk Cumhuriyetlerinin ve ölçekler konularının öğretimi olumlu yönde etkilediğini düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu eski programdaki "Yurdumuzda yerleşme" konusunun, yeni programda kırsal-kentsel ayrımından çok yerleşmeyi etkileyen faktörler ve Anadolu'da kurulan uygarlıklar olarak verilmesinin öğretimi olumlu etkilediğini düşünmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, 6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı coğrafya içerikli konularında yaşanan öğrenim sürecinde, öğrenci merkezli eğitim ile materyal kullanımı ve kılavuz kitaptan yapılan etkinlikler dersin görselliğini arttırsa da zaman zaman geleneksel yöntemlere dönüşmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğuna göre öğrenci kitaplarında coğrafya kapsamlı konuların görsel olarak resim, grafik gibi unsurlarla anlatılması öğretimi çoğu zaman olumlu yönde etkilemekte, yapılandırıcı eğitim-öğretim yaklaşımını coğrafya içerikli ünitelerde ara sıra uygulayabilmektedir. Araştırmamıza göre yapılandırıcı eğitim-öğretim yaklaşımını coğrafya içerikli ünitelerde ara sıra uygulanabilmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilerin bilgiye ulaşması yerine öğretmenlerin öğrenciye bilgiyi ara sıra direkt olarak verdiğini, slogan bulma, kavram haritaları oluşturma, alan gezileri gibi yöntemleri ara sıra kullandıklarını düşünmektedirler. Araştırmamızın bulgularına göre coğrafya disiplinli konularda daha çok anlatım yöntemi kullanılmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğu coğrafya içerikli konularda öğretim yaparken kendi hazırladıkları materyallerin ara sıra yeterli olduğunu, okullarının imkânsızlıkları nedeniyle ara sıra araç gereç sıkıntısı çektiklerini düşünmektedir. Okullardaki araç gereç eksikliğinin yanında ek kaynaklara olan ihtiyacın karşılanamaması da öğretimi olumsuz etkilemektedir.

Sosyal Bilgiler Programının coğrafya içerikli ünitelerindeki öğretim süreci ve yöntemleri konusunda hizmet süresi 5-10 yıl olanlar başta olmak üzere, 1-5 yıl, 16-20 yıl, 11-15 yıl olan öğretmenlere nazaran 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler daha başarılı bulmuşlardır. Program yeni öğretmenlerin beklentisine yeterince cevap verememiş olup, eski öğretmenlerce nispeten daha başarılı bulunmuştur. Programın coğrafya içerikli ünitelerine yönelik etkinlikler konusunda hizmet süresi 1-5 yıl

*İLKÖĞRETİM 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN COĞRAFYA İÇERİĞİ AÇISINDAN
YETERLİLİĞİ*

olanlar diğer gruplara nispeten daha olumsuz karşılarken, hizmet süresi 16-20 yıl ve 11-15 yıl olanlar 5-10 yıl ve 21 yıl üzeri olan öğretmenlere göre daha başarısız karşılanmışlardır. Bu bağlamda etkinlikler daha çok eski öğretmenler tarafından kabul görmüştür. Bunun dışındaki diğer araştırma konularında hizmet süreleri arası anlamlı bir farka rastlanmamış olup hizmet süresi farkı olmaksızın öğretmenler benzer görüşlere sahiptir.

Yeni Sosyal Bilgiler Programının coğrafya içerikli üniteleri ile ilgili olarak öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tüm bu verilenleri göz önüne alarak sunacağımız önerileri şöyle sıralayabiliriz;

Gerek TTKB tarafından tavsiye niteliğinde olan etkinlikler gerekse de öğretmenler tarafından hazırlanarak internette etkinlik havuzlarında toplanan çalışmalara teknik destek sağlanmalı okulların bilgisayar, projeksiyon, televizyon, VCD-DVD oynatıcı, gibi teknik eksiklikleri giderilmelidir.

TTKB tarafından hazırlanmış etkinlikler daha da geliştirilerek sosyo-ekonomik farklılıklara göre de düzenlenmelidir. Bu etkinliklere ait dokümanların öğretmenlere bizzat MEB tarafından ulaştırılmalıdır.

Performans-proje ödevlerinin, etkinlik öğrenci çalışma kâğıtlarının portfolyolarda toplanması konusunda hassasiyet gösterilmeli, değerlendirmeler ders haricinde yapılmalıdır. Bu gibi hassasiyetler hem öğrencilerde çalışmalarına önem verildiği hissini uyandıracak hem de zaman kaybını önleyecektir.

Bazı etkinliklerin uygulanmasında gerekli olan harita, grafik, resim, gazete kupürü, hazırlanmış asetat, hazır VCD-DVD vb. dokümanların öğretmen kılavuz kitabı ile birlikte set halinde teslimi öğretmenleri bu etkinlikleri yapmaya teşvik eden bir faktördür.

2011-2012 eğitim-öğretim yılında denemelerine başlanan Fatih Projesi kapsamındaki tablet bilgisayar belki coğrafya konularında daha kapsamlı dokümanların hazırlanmasına yardımcı olacaktır. Çok sayıda etkinliklerin bilgisayarlara aktarılabilmesi istenilen düzeydeki etkinliği öğrenci ve sınıf seviyesine göre seçme imkânı da hazırlamış olacaktır. Bu

tür etkinliklerin artması öğrencilerin derse olan motivasyonlarını arttırmada önemli rol oynayacaktır.

Kılavuz kitap sadece ders kitabını takip etmek yerine TTKB etkinliklerine de yer vermeli ve bazı konularda kırsal kesimdeki öğrenciler ve yoğun sınıflar da düşünülerek hazırlanmalıdır. Özellikle öğrencilere yöneltilecek sorular da daha titiz davranılmalıdır.

Öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikler kazanımlara ulaşmada önemli bir araçtır. Ancak görsellikten uzak, yazıya boğulmuş, acele ve özensiz hazırlanmış bazı etkinlikler yetersiz kalmaktadır. Öğrenci çalışma kitabı çok daha titiz hazırlanmalı, kazanımlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Etkinliklerde ya da proje-performans ödevlerinde uzun bir çalışmayı gerektirecek dramatizasyonlar hem kalabalık sınıflarda kazanımın özünden sapılmasına hem de bu süreç içerisinde diğer bir üniteye sergilenme imkânı bularak zaman kaybına neden olabilmektedir. Etkinlik ve görevlendirmeler daha sade olmalı ve kalıcı öğrenmeyi hedeflemelidir.

Ölçme-değerlendirme ölçekleri etkinliklerdeki çalışma kâğıtları ile her proje ve performans ödevleri değerlendirme formları, dereceli puanlama anahtarları, akran değerlendirme formları vb. ölçme araçları kişisel ölçmeler için önemli olup kazanımlarla birlikte uygulanmalıdır..

Ortaöğretimde (lise) oluşturulması düşünülen coğrafya laboratuvarları, ilköğretimde bazı okullarda uygulamaya geçilen sosyal bilgiler sınıflarına taşınmalı, bu sınıflarda tüm araç-gereçler muhafaza edilmelidir. Işıklı, kabartma haritalar, üç boyutlu grafikler, yeryüzünden kesitler taşıyan maketler gibi görsel unsurlarla desteklenmelidir.

Dünyayı ve ülkesini tanınmasından, olayları farklı yorumlarla izleyebilmesine kadar coğrafyanın bireylere kazandırdığı unsurlar unutulmamalı gerek sosyal bilgilerin tüm dersler arasında, gerekse de Coğrafya içerikli tüm öğelerin sosyal bilgiler içindeki payı artırılmalıdır. Yakın çevrenin tanınmasına yönelik ve doğal ve beşeri bölgelerin ayrımlarına yönelik kazanımlara yer verilmelidir.

5.KAYNAKLAR

- Aka, A.S., (2000). İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Program İncelenmesi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Anıl, H., (1999). İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Sosyal Bilgiler Programlarının Değerlendirilmesi. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Aynacı, C., (2001). Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Uzman, Müfettiş ve Öğretmenlerin Görüşleri. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Cicioğlu, H., (1985). Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretimin Tarihsel Gelişimi, Ankara Üniv. Basımevi, 2.Baskı. Ankara.
- Girgin, M., (2001). *Neden Coğrafya Öğreniyoruz?*, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 5, Konya.
- Güler, E., (2001). İlköğretim 6. ve 7. Sınıflarda Okutulan Sosyal Bilgiler Dersinin İşlenişyle İlgili Öğrenci Görüşleri, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler, Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),
- Kahveci, A., (1986). Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Ders Programlarının Değerlendirilmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Karasar, N., (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kolukısa, E.A., (2002). *Coğrafya Öğretim Programlarında Temel Bilgiler ve Terimlerin Verilmesinde Karşılaşılan Bazı Sorunlar ve Bunlara Yönelik, Bazı Çözüm Önerileri.* Kastamonu Eğitim Dergisi, 10(2), s. 359-364, Kastamonu.
- Nalçacı, A., (2006). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Programındaki Coğrafya Konularının Öğretmen ve Öğrenci

- Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi).
- Nas, R., (2000). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ezgi Kitabevi yayınları. Bursa.
- Özcan, T., (2002). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı Genel Amaçlarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Özkan, S., (2001). İlköğretim Okulları I. ve II. Kademe Sosyal Bilgiler Öğretiminin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Öztürk, C. ve Dilek, D., (2004). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. PegemA Yayıncılık, 4.Baskı. Ankara.
- Pirinçdane, M., (1997). İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programının Değerlendirilmesi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Şahin, K., (2003). *İlk ve Ortaöğretimde Coğrafya Müfredat Programlarının Geliştirilmesi*, Kastamonu Eğitim Dergisi, 11(1), s. 81-92.
- Türk, E., (1999). Türk Eğitim Sistemi, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Ünlü, M., (2001). *İlköğretim Okullarında Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi*. Marmara Coğrafya Dergisi, sayı 4, s.31-48, İstanbul.